

KANONIK I PERIKA – PRILOG POZNAVANJU BIOGRAFIJE PETRA STANKOVIĆA

Nada BULIĆ
Odjel za klasičnu filologiju
Sveučilišta u Zadru
Zadar, M. Pavlinovića 1
nbulic@unizd.hr

UDK 929 Stanković, P.

Pregledni rad
<https://doi.org/10.31726/via.28.5>

Ante MATAN
Filozofski fakultet
Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli
Pula, I. M. Ronjgova 1
ante.matan@unipu.hr

U radu se analiziraju izvorni dokumenti iz rukopisne ostavštine Petra Stankovića koji se čuvaju u Sveučilišnoj knjižnici u Puli. Riječ je o molbi kanonika Stankovića upućenoj Papi 1840. godine da mu dopusti nositi periku i za vrijeme liturgije, o papinskome rješenju pisanome na latinskome jeziku te popratnom pismu, tada tajnika u Uredu za latinska pismena, Carla Vizzardellija. Analiza je pokazala da u pozadini formalne Stankovićeve molbe stoji zapravo zahtjev za povlasticom koja nadvisuje njegov svećenički stalež.

Ključne riječi: Petar Stanković, perika, liturgijsko ruho, kalota

Keywords: Petar Stanković, wig, liturgical vestments, calotte

Parole chiave: Pietro Stancovich, parrucca, paramenti liturgici, zucchetto

1. Uvod

Ordo et disciplina čvrsta su uporišta na kojima počiva crkvena hijerarhija. Znakovi su dostojanstva pripadnika svakoga statusa strogo i jasno određeni, a prekoračenja nedopustiva. Primjer je toga, kako se postupa u slučajevima kad netko iz redova Crkve zahtijeva nešto što njegovu položaju ne pripada ili ne dolikuje, pismo kanonika Petra Stankovića, kojim se u ovom radu bavimo.

Petar (Matija) Stanković (Barban, 24. veljače 1771. – Barban, 12. rujna 1852.) istarski je svećenik i polihistor koji je uživao jako velik ugled u Europi u prvoj polovici 19. stoljeća. Škole je pohađao u Rovinju i Udinama, a u Padovi studij teologije, gdje se istovremeno bavio proučavanjem prava, matematike i prirodnih znanosti. Zaređen je za svećenika 1795. godine i ubrzo imenovan kanonikom zborne crkve u rodnom mjestu. Preko dvadeset svojih djela objavio je u vlastitoj nakladi, a bavio se poviješću, teologijom, filologijom, arheo-

logijom, etnologijom, zoologijom, botanikom, geologijom. Međunarodni je ugled stekao svojim tehničkim inovacijama u svezi s poljoprivredom, a svojim trosveščanim djelom *Životopisi znamenitih Istrana* zaslužio od suvremenika antonomaziju »istarskoga Plutarha«. Svoju je bogatu knjižnicu s više tisuća svezaka oporučno ostavio gradu Rovinju.¹

Većina se njegove rukopisne ostavštine čuva u Sveučilišnoj knjižnici u Puli, gdje se i nalazi dokument »Molba Petra Stankovića iz 1840. kojom moli od Pape dozvolu za nošenje perike ili drugog nekog pokrivala i za vrijeme vršenja obreda u crkvi. Papinski odgovor: prenosi ovlaštenje biskupu da preporuči, ako nema zapreka za nošenje kalote /zucchetto/ dok mu nošenje perike dozvoljava. Pismo i Papin reskript popraćuje pismo Vizzardellija iz Rima. M.C.P. No 479«.² Nalazi se u 11. kutiji (velikoj), sveščić 45.³

U dosadašnjim istraživanjima Stankovićeve korespondencije ova pisma nisu bila predmetom znanstvene obrade i analize.⁴

2. Pisma

Riječ je o dvama dvolistima papira, dimenzija 27,5 cm x 19,8 cm. Jedan je dvolist presavijen jednom po dužoj i kraćoj osi (ovdje se navodi kao 1-ar., koji se sastoji od fol. 1r i fol. 1v i fol. 2r i fol. 2v), a drugi jednom po dužoj, a dvaput po kraćoj osi pa ima format i funkciju omotnice (ovdje se navodi kao: 2-ar., također s fol. 1r, fol. 1v, fol. 2r i fol. 2v). Na prvom su dvolistu (1-ar.) prazni fol. 1v i fol. 2r. i jednim su dijelom slijepljeni pečatom, tako da su na dvolistu za pisanje iskorištene njegove vanjske stranice.

Prvi je dvolist bez oštećenja, uz dvije sitne svjetlosmeđe mrlje. Vidljiva su oštećenja na drugom dvolistu od otvaranja pečata, papir je djelomice nagrizen zubom vremena, na nekoliko mjesta oštećen od miševa, na mjestima gdje je presavijen potamnio je, a ima i nešto smeđih mrlja.

Na prvom se dvolistu razlikuju dva rukopisa. Na 1-ar. fol. 1r nalazi se tekst Stankovićeve molbe, pisan talijanskim jezikom. Usporedba s drugim dokumentima iz rukopisne ostavštine, koji su nedvojbeno Stankovićeve autograf, pokazuje da se radi o prijepisu Stankovićeve molbe, a tomu u prilog ide i činjenica da molba nema potpisa.

¹ O životu i radu Petra Stankovića, v. Domenico CERNECCA, »Petar Stanković«, *Jadranski zbornik*, sv. 4 (1960.), str. 5–50; Elvis LUKŠIĆ, »Zasluzni Barbanac Petar Stanković (1771–1852.)«, *Croatica Christiana periodica*, vol. 18, no. 34 (1994.), str. 117–130; Petar STRČIĆ, *Petar Stanković. Život i djelo*, Zavičajna naklada »Žakan Juri«, Pula, 2011.; Denis KONTOŠIĆ, »Pisac Petar Stanković/Pietro Stancovich (Barban, 1771. – Barban, 1852.)«, u: Slaven BERTOŠA (ur.), *Barbanski zapisi* (dalje: BERTOŠA (ur.), *Barbanski zapisi*), sv. 5, Općina Barban, Barban, 2017., str. 113–140; Jakov JELINČIĆ, »Župni (kaptolski) arhiv Barbana, s osvrtom na podatke o kanoniku Petru Stankoviću«, *Vjesnik istarskog arhiva*, sv. 24 (2017.), str. 109–143.

² Danilo KLEN, *Rukopisi Naučne biblioteke u Puli. Popisani 1959.*, Pula, 1959., str. 2.

³ Sveučilišna knjižnica u Puli, *Rukopisi Sveučilišne knjižnice u Puli, Rukopisi Petra Stankovića*, kutija XI, sv. 45. Najljepše zahvaljujemo marljivim djelatnicima Sveučilišne knjižnice u Puli na susretljivosti pri korištenju izvora.

⁴ O obilnoj korespondenciji Petra Stankovića v. Iva KOLIĆ, »Iz rukopisne ostavštine Petra Stankovića: izbor pisama«, u: BERTOŠA (ur.), *Barbanski zapisi*, sv. 6, Općina Barban, Barban, 2018., str. 198–217; ISTA, »Iz Stankovićeve ostavštine: četiri pisma Vincenza Micarellija istarskome Plutarhu«, u: BERTOŠA (ur.), *Barbanski zapisi*, sv. 7, Općina Barban, Barban, 2019., str. 111–112.

Drugim je rukopisom napisano rješenje Stankovićeve molbe, koje potpisuje kardinal Del Drago.

Oba su rukopisa vrlo čitka i razumljiva. Jedino problematično mjesto jest posljednja riječ u tekstu Stankovićeve molbe, što pak nimalo ne utječe na razumijevanje sadržaja.

Na drugom se dvolistu nalazi popratno pismo koje potpisuje Carlo Vizzardelli i nema razloga sumnjati da je to njegov autograf.

3. Stankovićeva molba

Tekst molbe glasi:

»Beatissimo Padre

Il Sacerdote Pietro Stancovich Canonico dell'insigne Collegiata di Barbana nell'Istria prostrato a' piedi di Vostra Signoria umilmente espone trovarsi in età avanzata, calvo nella testa e canuto, e soggetto nell'inverno a contrarre facilmente reumi di capo che scendono al petto; per lo che gli si rende necessario il riparo del capo anche nel tempo delle Sagre Funzioni che gl'incombono come Canonico Seniore. Quindi si fa a supplicare la Signoria Vostra a degnarsi accordargli il permesso di usare la perrucca o altro riparo del capo. Che<*>».

Prijevod:

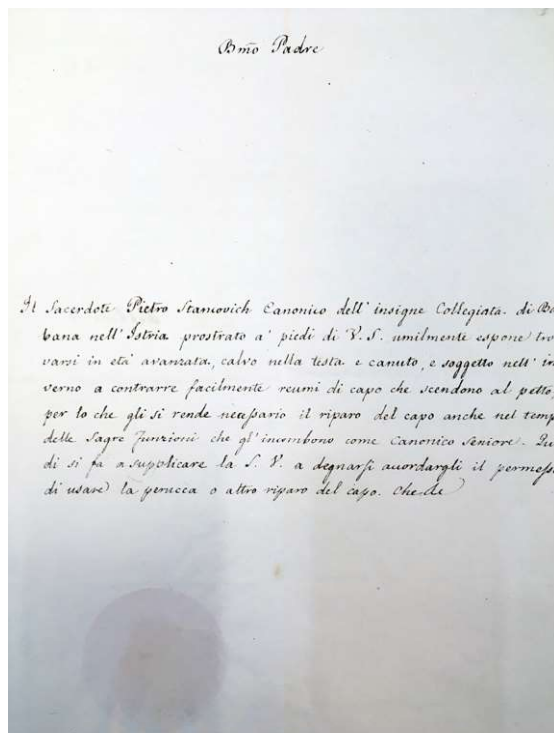
»Preblaženi Oče,

svećenik Petar Stanković, kanonik znamenite zborne crkve u Barbanu u Istri, ničice pred nogama Vašega Gospodstva iznosi da se nalazi u poodmakloj životnoj dobi, ćelave glave i sijed, i podložan zimi lako navući reumu koja se od glave spušta u prsa. Zbog toga mu postaje nužno zaštititi glavu čak i u vrijeme svete službe, koju ima kao stariji kanonik. Stoga usrdno moli da se Vaše Gospodstvo udostoji dati mu dozvolu da rabi periku ili drugo pokrivalo za glavu.«

Kako je iz teksta vidljivo, Stanković se Papi ponizno obratio kao kanonik znamenite zborne crkve u Barbanu, u kojem navodi tegobe koje su ga zadesile u već poodmakloj dobi i moli Papu da se udostoji dopustiti mu nositi periku ili neku drugu zaštitu za glavu. Ovdje, međutim, valja primijetiti kako Stanković ističe da je kanonik znamenite zborne crkve u Barbanu u Istri, odnosno da je stariji kanonik i aludira na mnoge dužnosti koje kao takav mora obavljati. Tom tvrdnjom nastoji dodatno osnažiti argument starosti i zdravstvenih tegoba, koji pak nisu sami po sebi dostatni da mu daju pravo posezati za povlasticom koja njegovu rangu ne pripada – nošenja kalote za vrijeme euharistijskoga slavlja.⁵ To se

⁵ Valja ovdje napomenuti da je kalota vrsta kapice koja se naziva i '*Soli Deo*' /*samom Bogu*/, što znači da se skida samo pred Bogom, to jest prije Pretvorbe. Nose je papa (bijelu), kardinali (purpurnocrvenu) i (nad)biskupi (crvenu), a na nju nemaju pravo ni mitronosni opati (starješine raznih redova, npr. cisterciti, ili prelati u sjedištima bivših biskupija). Za vrijeme je liturgijskoga slavlja ne nose ni oni koji je inače nose, ali u boji svoje redovničke odjeće, kao npr. pavlini, dominikanci, cisterciti, kartuzijanci i redovnici nekih drugih redova, što je Stanković zasigurno morao znati. Stanković potpuno nepotrebno spominje da je sijed, što je za sam predmet, za razliku od ćelavosti, potpuno nevažno, čime se legitimno postavlja pitanje koliko je u tom trenutku Stankovića krasila vrlina poniznosti.

vidi iz dijela u kojemu traži »ili drugo pokrivalo za glavu«, odnosno iz odgovora Carla Vizzardellija,⁶ o kojem će biti riječi nešto kasnije.

Sl. 1. Tekst molbe Petra Stankovića⁷

⁶ Carlo Vizzardelli rođen je 2. ili 21. srpnja 1791. u mjestu Monte San Giovanni Campano (danas administrativno u pokrajini Frosinone, a biskupiji Frosinone-Veroli-Ferentino, tada biskupija Veroli). Po svršetku Biskupskoga sjemeništa u Veroliju studirao je u Rimu na Sapienzi, gdje je doktorirao teologiju te civilno i kanonsko pravo 1808., a doktorat je iz prava morao braniti ponovno 1814. Bio je profesor kanonskoga prava na Sveučilištu u Bolonji i u Rimu na Sapienzi, kanonist (stručnjak za kanonsko pravo) na sudu *Paenitentaria Apostolica* 1829., savjetnik u Kongregaciji za izvanredne poslove 1830., obnašao je dužnost pečatnika apostolskog penitencijara 1832., gdje je od 1839. obnašao dužnost datara, tajnik ureda za latinska pismena, osobni Papin sobar. Bio je kardinal prezbiter Sv. Pankracija. Kardinalom je imenovan na konzistoriju 17. siječnja 1848. za pape Pija IX. (1846. – 1878.). Zanimljiva je činjenica da je čast titulara Sv. Pankracija obnašao i zagrebački nadbiskup Josip Mihalović u razdoblju od 25. lipnja 1877. do 19. veljače 1891.; v. Konrad EUBEL – Patrick GAUCHAT – Remigius RITZLER, *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi sive summorum pontificum, S.R.E. cardinalium, ecclesiarum antistitum series; e documentis tabularii praesertim Vaticani collecta, digesta, edita: viii. A pontificatu Pii PP. ix (1846) usque ad pontificatum Leonis PP. xiii (1903)*, Sumpibus et typis Librariae Regensbergianae, Regensburg, 1979., str. 51; Giuseppe DE MARCHI, *Le nunziature apostoliche dal 1800 al 1956*, ser. *Supplidi eruditi*, vol. 13, Edizioni di storia e letteratura, Rim, 1957., str. 21; Salvador MIRANDA, *The Cardinals of the Holy Roman Church*, s.v. Vizzardelli, 1998. (dostupno na: <http://cardinals.fiu.edu/bios1848.htm#Vizzardelli> – pristupljeno: 12. veljače 2021.).

⁷ Najiskrenije zahvaljujemo marljivim djelatnicima Sveučilišne knjižnice u Puli na susretljivosti pri izradi slikovnih priloga.

4. Papino rješenje

Na 1-ar. fol. 2v nalazi se rješenje molbe, pisano, što se od papinske kancelarije i očekuje, latinskim jezikom:

»Alla Santità di N. S. Papa Gregorio XVI.

Ex Audientia Sanctissimi

Die 5. Septembris 1840.

Sanctissimus, attentis expositis, remisit preces arbitrio et conscientiae Ordinarii cum facultatibus necessariis et opportunis ad effectum indulgendi ut Orator, patentibus clericali signo atque Tonsura, Comam adscitiam dumtaxat, quae modestiam ecclesiasticam *prae se ferat*^{8*}, et ad tuendam tantummodo valetudinem sit accomodata, etiam in Missae celebratione, et ecclesiasticis functionibus gestare valeat. Contrariis non obstantibus.

A Card. del Drago.«

Prijevod:

»Njegovoj Svetosti Našem Gospodinu papi Grguru XVI.

Po audijenciji Presvetoga

dana 5. rujna 1840.

Presveti je, uvidom u izneseno, prosljedio molbu u postupak nadležnom ordinariju koji ima potrebne i prikladne ovlasti za izvršenje. Odobrava se podnositelju molbe, jer su mu izloženi znak svećeništva i ostrig, nositi umjetnu kosu, no samo u slučaju dok ona predstavlja crkvenu skromnost i nosi se samo iz zdravstvenih razloga, a isto vrijedi i za vrijeme misnoga slavlja i obavljanja crkvenih dužnosti. Bez prava prigovora.

Kardinal del Drago.«

Kao potpisnik navodi se kardinal Luigi del Drago (20. lipnja 1776. – 18. travnja 1845.), koji je 30. rujna 1831. imenovan kardinalom *in pectore* za pape Grgura XVI.⁹

U donjoj desnoj četvrtini lista (1-ar. fol. 2v) piše: »per Il Sacerdote Canonico Pietro Stancovich — Vizzardelli«, a otisnuta (pečatom?) nalazi se i riječ »Gratis«. Nalazi se tu i vodeni žig kardinala Del Drage, na kojem je čitljivo: »card. del drago ss. d. n. pp. gregorii xvi«. Iako ostatak nije vidljiv, vjerojatno je u ostatku teksta navedena kardinalova funkcija, a on je u to vrijeme bio memorijalni tajnik (*Segretario dei Memoriali, Referendario delle suppliche de' principi*).¹⁰

⁸ * Izvorno stoji: *praeseferat*, no s obzirom na to da nismo ni u jednom dostupnom rječniku mogli pronaći potvrdu za eventualni glagol **praesefero*, koji bi onda rezultirao konjunktivom **praeseferat*, protumačili smo ga kao semantički logičan i potvrđen izraz *prae se ferre*, »nositi pred sobom«, odnosno »predstavljati«.

⁹ O kardinalovoj biografiji v. Maria Gemma POVILOLO, *I Testamenti dei Cardinali: Luigi del Drago (1776-1845)*, lulu.com (6 giugno 2016), vlastito zaštićeno izdanje, 2016., str. 19–25.

¹⁰ Memorijali su u ovom slučaju pisane molbe koje su podanici slali poglavaru. Memorijalni ih je tajnik pregledavao, davao na razmatranje papi i u skladu s njegovim uputama donosio rješenja. Dužnost je ukinuo

Kako pokazuje datacija, papa Grgur XVI.¹¹ održao je audijenciju 5. rujna 1840. te je Njegova Svetost udovoljila molbi: dopustio je Stankoviću nositi periku i za vrijeme misnoga slavlja, kao i za vrijeme obavljanja drugih crkvenih dužnosti. Iz toga se jasno vidi da Papa prije svega podsjeća Stankovića na crkvenu skromnost (*modestiam ecclesiasticam*),¹² kao i to da je molba odobrena isključivo na temelju zdravstvenoga stanja (*ad tuendam valetudinem*). Time je Papa kao dobri otac pokazao brigu za Stankovićevo zdravlje i razumijevanje za njegovu poodmaklu dob, ali je, jednako tako, na suptilnoj razini odbacio mogućnost udovoljavanja taštini, na koju nas navodi tekst Vizzardellijeva pisma s drugoga dvolista, gdje možemo pročitati da je Stanković imao i drugih zahtjeva za povlasticama koje nisu pripadale njegovu crkvenom staležu.

Naime, u prvim se vremenima u Crkvi, vjerojatno po uputi svetoga Pavla,¹³ pri obavljanju liturgije nije nosilo nikakvo pokrivalo za glavu. Liturgijsko je ruho određeno liturgijskom normom i crkvenom tradicijom.¹⁴

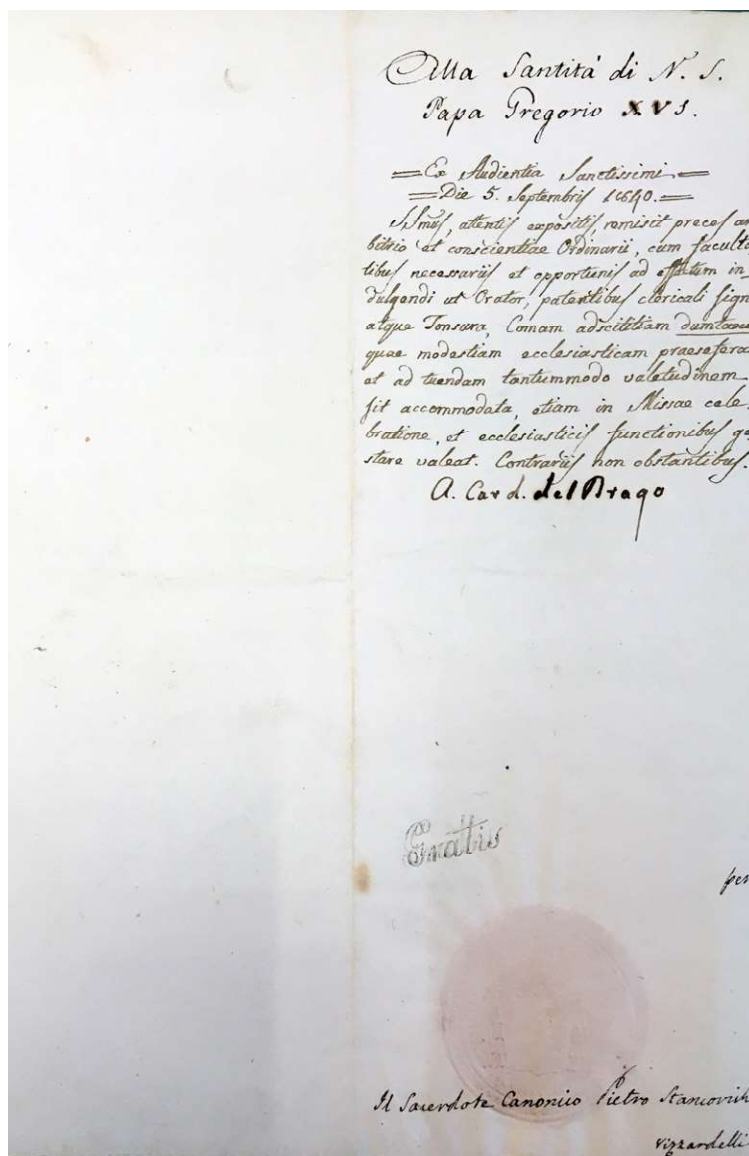
papa Pio X.; v. Gaetano MORONI, *Dizionario di erudizione storico-ecclesiastica da San Pietro sino ai nostri giorni*, sv. 43, Tipografia Emiliana, Venecija, 1853., str. 274.

¹¹ Papa Grgur XVI. obnašao je ponifikat od 2. veljače 1831. do 1. lipnja 1846.

¹² Općenito, svećeničko ruho mora biti jednostavno da se pozornost vjernika ne bi odvlačila od bitnoga na nebitno: »Ritus nobili simplicitate fulgeant, sint brevitare perspicui et repetitiones inutiles evitent, sint fidelium captui accommodati, neque generatim multis indigeant explanationibus«, u: *Constitutio de sacra liturgia, Sacrosanctum concilium*, Caput I: »De principiis generalibus ad Sacram liturgiam instaurandam atque fovendam«, C) »Normae ex indole didactica et pastorali Liturgiae«, art. 34 (dostupno na: http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19631204_sacrosanctum-concilium_lt.html – pristupljeno 12. veljače 2021.).

¹³ *Vulg.*, 1 *Corinth.* 11,4: »omnis vir orans aut prophetans velato capite deturpat caput suum« (dostupno na: <https://www.biblestudytools.com/vul/1-corinthians/11-4.html> – pristupljeno 12. veljače 2021.; prijevod: „svaki muž, koji se moli ili prorokuje pokrivenom glavom, sramoti glavu svoju“) i *Vulg.*, 1 *Corinth.* 11,7: »vir quidem non debet velare caput quoniam imago et gloria est Dei mulier autem gloria viri est« (dostupno na: <https://www.biblestudytools.com/vul/1-corinthians/11-7.html> – pristupljeno 12. veljače 2021.; prijevod: „ali muž ne treba pokrivati glave, jer je slika i slava Božja, a žena je slava muževa“).

¹⁴ *Codex iuris canonici 1917*, xviii, 1296: »TITULUS XVIII : De sacra suppellectili. 1296: p.1 Sacra suppellex, praesertim quae, ad normam legum liturgicarum, benedicta aut consecrata esse debet quaeque publico in cultu adhibetur, caute custodiatur in ecclesiae sacrario aliove tuto ac decenti loco, nec ad usus profanos adhibeatur.; p.2 Ad normam CIS 1522, p.2-3 universae sacrae suppellectilis inventarium fiat et accurate servetur.; p.3 Circa materiam et formam sacrae suppellectilis, serventur praescripta liturgica, ecclesiastica traditio et, meliore quo fieri potest modo, etiam artis sacrae leges« (dostupno na: <http://www.clerus.org/bibliaclerusonline/pt/fuz.htm#bt5> – pristupljeno: 12. veljače 2021.); hrvatsko izdanje: Matija BERLJAK (prir.), *Kodeks kanonskog prava 1917.: uređen po odredbi sv. oca pape Pija X.: proglašen po nalogu pape Benedikta XV.*, prev. Franjo HERMAN, Glas Koncila, Zagreb, 2007.

Sl. 2. Rješenje molbe

5. Vizzardellijeva popratnica

Na drugom se dvolistu, na prvoj stranici (2-ar. fol. 1r) nalazi naveden adresat pisma: »All'Illustrissimo Signore Signore Padrone Colendissimo Il Signore Don Pietro Stancovich Canonico dell'insigne Collegiata di Barbana nell'Istria«, uz voštani žig kojim je pismo zapečaćeno te tri žiga, od kojih su dva poštanska s datumima (Rim, 12. rujna 1840. i Vodnjan, 20. rujna [1840.]). Uz pečat pošte u Rimu, odakle je pismo poslano, otisnut je i onaj na kojemu stoji »Stato Pontificio«, dok na žigu pošte primitka u Vodnjanu nema godine.

Prazan je 2-ar. fol. 1v, a na fol. 2v u gornjem desnom kutu piše: »Roma/1840-12-Settembre/
Breve per portare la Parucc<a> Vizzardelli«.

Sl. 3. Adresat pisma i poštanski pečati

Napokon, na 2-ar. fol. 2r nalazi se Vizzardellijevo pismo Petru Stankoviću:

»Illustrissimo Signore Signor P<adro>ne Canonico

Domando perdono a Vostra Signoria Illustrissima se parte per le mie occupazioni, e parte (il confesso) per dimenticanza, non ho ancora risposto alla sua Lettera di alcuni mesi addietro. Ora pertanto Le consegno il Rescritto per poter usar la perucca anche nella celebrazione della S. Messa. Quanto poi all'altro privilegio, che Ella invece bramarebbe, di usare cioè il zucchetto ossia la calotta, mi sono informato alla Segreteria de Brevi, e mi è stato confermato ciò che Le scrissi altra volta cioè che tal grazia difficilmente si accorda ai semplici Preti o canonici, e che ogni modo si richiede che l'istanza sia appoggiata da una

raccomandazione del Vescovo. Del resto, le ripeto, che io in ciò non posso servirla, e che volendo Illa fare tale istanza conviene che si dirigga ad altri che [la] presenti alla Segreteria de' Brevi. Confermandole i sensi della mia distinta stima, ho il bene di dichiararmi

Di Vostra Signoria Illustrissima
Roma 12 settembre 1840

Umilissimo Vostro Servo
Carlo Vizzardelli«.

Prijevod:

»Presvjetli gospodine, gospodine gospodaru kanoniče,

molim oprost Vašega presvjetloga gospodstva, što dijelom zbog svojih obveza, a dijelom (priznajem to) zbog zaborava nisam još odgovorio na Vaše pismo otprije nekoliko mjeseci. Zasad Vam šaljem Odobrenje molbe da možete nositi periku i za vrijeme misnoga slavlja. Što se pak tiče druge povlastice, koju biste zdušno željeli, to jest da nosite kalotu, uputili su me u Tajništvu za opće poslove i potvrdili mi ono što sam Vam napisao prošli put, to jest da se takva čast teško udjeljuje običnim svećenicima ili kanonicima, a da u svakom slučaju zahtjev treba biti potkrijepljen i biskupovom preporukom. Uostalom, ponavljam Vam, da Vam ja u tome ne mogu pomoći, a ako biste Vi htjeli podnijeti takav zahtjev, valja Vam se uputiti k drugima, kako biste taj zahtjev podnijeli Tajništvu za opće poslove.¹⁵ Potvrđujući Vam osjećaje svojega osobitog štovanja, ostajem

Vašem gospodstvu presvjetlom
Rim, 12. rujna 1840.

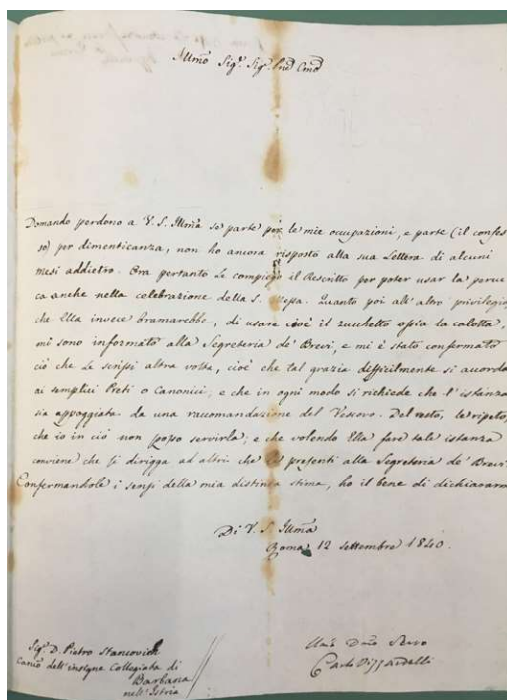
Vaš sluga ponizni
Carlo Vizzardelli«.

Kako vidimo, Stanković je tražio, s jedne strane, dopuštenje za nošenje perike i u vrijeme obavljanja crkvenih dužnosti, uključujući i euharistiju, no s druge je strane tražio i povlasticu da za vrijeme euharistijske službe smije nositi kalotu. Ta je molba očigledno odbijena, a iz pisma se vidi da su o tome komunicirali u više navrata jer se Vizzardelli referira na prijašnju komunikaciju. Po svemu sudeći, Stanković je očito bio nešto uporniji u svojim zahtjevima jer je, unatoč prvotnim uputama koje je dobio od Vizzardellija, ipak uspio nagnati Vizzardellija da potvrdu za svoje tvrdnje traži od više instance. To rezultira time da ga Vizzardelli još jednom upućuje u nužnu proceduru kod takvoga zahtjeva i na

¹⁵ Puno je ime toga tajništva »Segreteria dei Brevi ai Principi«, što smo ovdje slobodnije preveli. Naime, *breve* je administrativna forma – vrsta dopisa, pa bi doslovno to bilo »Tajništvo za kratke dopise državnim poglavarima«, ili »Tajništvo za brevije«. Usp. <https://www.vatican.va/content/romancuria/it/segreteria-di-stato/segreteria-di-stato/profilo.html> (pristupljeno 20. rujna 2021.).

nužnu preporuku biskupa, ali i na činjenicu da takvim svojim zahtjevima Stanković prelazi granicu svoga statusa i da mu se to neće odobriti.¹⁶ Isto mu tako jasno kaže da mu on s tim u svezi ne može pomoći, dajući mu na taj način do znanja da mu se s takvim stvarima više i ne obraća.¹⁷

Vizzardellijevo pismo daje naslutiti da biskupi nisu olako davali preporuke za takve zahtjeve jer bi u suprotnom sam Stanković bio poslušao Vizzardellijevu uputu, ishodovao biskupovu preporuku¹⁸ i zahtjev uputio regularnim putem poštujući proceduru.

Sl. 4. Popratno pismo Carla Vizzardellija

¹⁶ Vojko DEVETAK, »Službeno liturgijsko ruho bogoslužbenika«, *Služba Božja: liturgijsko-pastoralna revija*, vol. 22, no. 1 (1982.), str. 44: »Preobilna i neovlaštena upotreba insignija ponukala je Sabor da odredi "da poraba pontifikalnih znakova bude pridržana za one crkvene osobe koje imaju biskupsko posvećenje ili posebnu jurisdikciju"« pozivajući se na *Constitutio de sacra liturgia, Sacrosanctum concilium*, 130: »Convenit ut usus pontificalium reservetur illis ecclesiasticis personis, quae aut character episcopali, aut peculiari aliqua iurisdictione gaudent.« (dostupno na: http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19631204_sacrosanctum-concilium_lt.html).

¹⁷ O karakternim osobinama Petra Stankovića (u javnom i privatnom životu), v. Stipan TROGRLIĆ, »Opućbe Petra Stankovića protiv Petra Feretića, barbanskog nadžupnika, kanonika i prepozita, 1806.«, u: BERTOŠA (ur.), *Barbanski zapisi*, sv. 3, Općina Barban, Barban, 2015., str. 137.

¹⁸ O crkveno-vjerskim prilikama u župi Barban i stanju kaptola u Barbanu i osobnom položaju Stankoviće-
vu u tim prilikama v. Stipan TROGRLIĆ, »Iz korespondencije Petra Stankovića s biskupom Antoniom
Peteanijem (1830.-1833.)«, u: BERTOŠA (ur.), *Barbanski zapisi*, sv. 4, Općina Barban, Barban, 2016., str.
127–138.

6. Zaključak

Iz svega navedenoga vidljivo je da naizgled vrlo kratka i jednostavna molba otvara vrlo kompleksna pitanja koja pripadaju sferi *ordo et disciplina*, poštivanja, ili nepoštivanja, strogih pravila i statusnih ograničenja. Traženje dopuštenja da nosi periku iz zdravstvenih razloga i pozivanje na poodmaklu dob, iako naizgled opravdano, služi s druge strane Stankoviću u pokušaju pribavljanja povlastice koja mu ne pripada. O tome da je toga bio i sam svjestan govori činjenica da se oglušio o Vizzardellijevu uputu i nastojao preko Vizzardellija ishodovati povlasticu, a bez prethodno pribavljene preporuke biskupa. No iz ove se korespondencije ne može zaključiti je li ipak Stanković u neko doba prije ovoga događaja od biskupa tražio preporuku i možda dobio odbijenicu ili pak tu preporuku nije ni tražio, koji god tomu bio razlog. Ono što se pak dâ zaključiti, jest da je Stankoviću bilo jako stalo do toga da nosi kalotu za vrijeme euharistije (iako doduše crne boje), poput biskupa.

SAŽETAK

Kanonik i perika – prilog poznavanju biografije Petra Stankovića

U ovom se radu prvi put objavljuju i analiziraju izvorni dokumenti rukopisne ostavštine Petra Stankovića, koji se čuvaju u Sveučilišnoj knjižnici u Puli u kutiji broj XI, sveščić 45. Riječ je o zamolbi kanonika Stankovića upućenoj papi Grguru XVI. godine 1840. kako bi mu se omogućilo da nosi periku ili drugo pokrivalo za glavu, čak i za vrijeme liturgije. Zahtjev je popraćen papinskom odlukom, napisanom latinskim jezikom, koja Stankovića ovlašćuje da nosi periku, ali ga istovremeno podsjeća na važnost crkvene skromnosti. U ovom se radu donosi i popratno pismo, tadašnjeg tajnika Ureda za latinska pismena Carla Vizzardellija, iz kojeg proizlazi da zahtjev formuliran u zamolbi nije bio jedini koji je Stanković, unatoč dodijeljenom privilegiju, poslao. Analiza je pokazala da se u pozadini Stankovićeve formalne zamolbe zapravo nalazio zahtjev za privilegijem koji premašuje njegov svećenički stalež. Ovaj je zapravo kratak i jednostavan dokument pokrenuo složena pitanja u smislu poštivanja ili nepoštivanja strogih pravila i crkvenih ograničenja. Stanković je iskoristio svoje zdravstveno stanje te je s jedne strane legitimno tražio privilegij da može nositi periku, no s druge strane argument mu je u isto vrijeme dobro poslužio da traži privilegij koji mu se ne može odobriti. I sam je Stanković bio svjestan te činjenice, zanemarujući preporuku Carla Vizzardellija, ali nije jasno je li možda prethodno tražio biskupovu preporuku i bio odbijen ili je uopće nije tražio. Na kraju autori zaključuju da je kanoniku Stankoviću bilo jako stalo do toga da tijekom euharistije nosi kalotu, iako je u njegovu slučaju ona bila crne boje.

SUMMARY

A Canon and a Wig - A contribution to the understanding of the biography of Petar Stanković

This paper publishes and analyses for the first time the original documents of the manuscript legacy of Petar Stanković, which are kept in the University Library of Pula, in box number XI, volume 45. This is a request of Canon Stanković addressed to Pope Gregory XVI in 1840 to be allowed to wear a wig or other head covering, even during the liturgy. The request is accompanied by the papal decision, written in Latin, authorizing Stanković to wear a wig, but at the same time reminding him of the importance of church modesty. This paper also includes a cover letter from the then Secretary of the Latin Letters Office, Carlo Vizzardelli, stating that the request formulated in the request was not the only one sent by Stanković, despite the privilege granted. The analysis has shown that in the background of Stanković's formal request was in fact a demand for a privilege which exceeded his priestly rank. This rather short and simple document raised complex issues in terms of respecting or disobeying strict rules and church restrictions. Stanković took advantage of his health condition and, on the one hand, legitimately sought the privilege of being able to wear a wig, but on the other hand, the argument at the same time served him well to seek a privilege that could not be granted to him. Stanković himself was aware of this fact, ignoring Carlo Vizzardelli's recommendation, however it is not clear whether he may have previously sought the bishop's recommendation and had been rejected or he had not requested one at all. In the end, the authors conclude that Canon Stanković cared very much about wearing a calotte during the Eucharist, even though in his case it was black.

RIASSUNTO

Il canonico e la parrucca. Contributo alla conoscenza della biografia di Pietro Stancovich

In questo scritto, per la prima volta, vengono pubblicati e analizzati i documenti originali del lascito manoscritto di Pietro Stancovich, conservati nella Biblioteca Universitaria di Pola nella scatola numero xi, fascicolo 45o. Si tratta di una richiesta del canonico Stancovich indirizzata a papa Gregorio xvi. dell'anno 1840, per permettergli di indossare una parrucca o altro copricapo, anche durante la liturgia. La petizione è accompagnata da una decisione papale, scritta in latino, che autorizza Stancovich a portare una parrucca, ma allo stesso tempo gli ricorda l'importanza della modestia ecclesiastica. Viene portata anche una lettera di accompagnamento, poi dell'allora Segretario d'Ufficio per gli scritti latini, Carlo Vizzardelli, dalla quale risulta che la richiesta formulata nella domanda non sia stata l'unica richiesta inviata da Stancovich, a cui veniva concesso un certo privilegio. L'analisi ha mostrato che sullo sfondo della richiesta formale di Stancovich c'era in realtà una richiesta di privilegio che superava il suo stato sacerdotale. Questo documento, essenzialmente breve e semplice, ha sollevato questioni complesse in termini di conformità o non conformità a regole rigorose e restrizioni di stato. Stancovich approfittò delle sue condizioni di salute, e da un lato cercò legittimamente il privilegio per poter portare la parrucca, ma dall'altro lato, l'argomento nello stesso tempo gli servì bene per cercare un privilegio che non poteva essergli concesso. Lo stesso Stancovich era a conoscenza di questo fatto, ignorando la raccomandazione di Carlo Vizzardelli, ma non è chiaro se possa aver precedentemente cercato la raccomandazione del vescovo ed è stato respinto, o non l'ha cercata affatto. Finalmente, gli autori concludono che il canonico Stancovich si preoccupò assai di indossare un zucchetto durante l'Eucaristia, sebbene nel suo caso, di colore nero.